Марійка Підгірянка

Юрко, Жмурко і Хмурко

Було в Юрця коти два,
Невеличкі обидва.
Цей чистецький — то Жмурко,
А брудненький — то Хмурко.

Жмурко чисто лапки мив
І обачно скрізь ходив.
Хмурко часто в комин ліз,
Став неначе шмаровіз.

Раз Юрко сніданок їв,
Коло столика сидів.
Біля Юрчика Жмурко
Пив тепленьке молоко.

Поміж них Хмурко — тарах! —
А мав сажу на лапках.
Де ллиш лапкою ступив —
Чорний слід там залишив.

Узяв Юрко прутика,
Хап брудного котика,
Перетріпав кожушину,
За віконце Хмурка кинув.

Виліз котик наш на плотик,
Миє лапки, миє ротик.
Аж як вмиється чистенько,
Можна гратись з ним гарненько.

* * * * *

Чорнячок

У бабусі-бабусеньки
Був коток — Чорнячок,
Кожушок мав гарнесенький
І лискучий, наче шовк.

Мав рожевий круглий ротик
І біленькі всі лапки.
Гарний був бабусин котик,
Любесенький отакий.

Як ще котик був манюсій,
Йти нікуди не хотів,
У бабусі на кожусі
Все дрімав і муркотів.

Чорнячок той хорошенький
Дуже чепурний ходив,
Не терпів ні порошинки —
Носик, ротик, вушка мив.

А як виріс Чорняченко,
Виходив уже надвір,
Роздивлявся все пильненко,
Чи не йде ворожий звір.

Бо у нього вороженьків
Було повно скрізь кругом:
Брисько, ворог цей тяженький,
І цапок з кривим рогом,

Та ще й квочечка чубата,
Туркітлива і лиха —
Водить по двору курчата,
На Чорнячка зазіха.

Та він ворогам не дався
У годиночку лиху —
То на дереві спинявся,
То стрибав знов по даху.

Як додому повертався,
Пити молочка прохав,
Все з бабусею вітався,
Білу лапку подавав.

* * * * *

Киця і квачик

I

Побачила киця квачик,
На полицю за ним скаче.
Взяла квачик за чуприну
І стягнула на долину*.

Стала всюди ним крутити,
На всі сторони котити,
Закотила хтозна-де,
Вже нема квача ніде.

II

Дідусь квачика шукає:
Тут немає, там немає,
Став уже дідусь журитись,
Нічим буде поголитись,

Бо і де ж квача шукати
Чей не сам же втік він з хати.

III

Ой, утік, ой, побіг
З-під полиці під поріг,
З-під порога аж під плотик,
Взяла киця квачик в ротик
І ну його микати,
І ну ж його смикати,
Потім взяла між лапки,
Затягнула між тріски,
Закинула під дрова —
Там упав і пропав.

IV

По дрова дідусь пішов
І там квачик свій знайшов,
Обсмиканий, обтертий,
Із щетини обдертий.

— Це твоя, кицю, робота,
Це твоя, кицю, пустота,
Ой, дістанеш по хвості
За ці витівки пусті.

V

Дідусь прутика шукає,
Юрчик дідуся благає:
— Ой дідусю, дідусю,
Не бий мою котусю,
Не бий мою кицю-мицю,
Більш не піде на полицю.

VI

Юрчик кицю прикликає
І наказує-навчає:
— Кицю-мицю, добре слухай,
Що не твоє, то не рухай;

Ані дудуся квачів,
Ані Петруся м'ячів,
Ані дядькових шнурочків,
Ані тітчиних клубочків,

І не лізь до бабці,
В бабусині капці,
І по етажерці,
Не виправляй герців,

Не розкочуй олівців,
На роздирай папірців,
Не вистрибуй з кута в кут,
Бо в роботі буде прут.

VII

Киця-миця слухає,
Вусиками рухає,
В очі Юрка споглядає,

Мов порадоньки питає:
— Порадь мені, як гратися,
Щоб з прутиком не знатися,
Бо я киця маленька,
Бавитися раденька.

Юрчик розважав цю справу
І придумав так забаву:
Всилив гудзик на ниточку
І забавляв ним кицечку.

Бавилися без пригоди,
Не зробили ніде шкоди.
А потім до столу сіли
І вечерю смачно з'їли.

Киця-миця з Юрчиком
Їли кашку з молочком.

* * * * *

Брисько, Гуска і Лисичка

Була собі лисичка,
Хитренька молодичка,
Пішла раз у дорогу
І сильно збила ногу.

Не може в ліс ходити
І зайчиків ловити.

В село собі мандрує —
Чей там кого змудрує!

В селі стояла хата
Старого діда Гната.
Під хатою ходила
Там гуска білокрила.

Лисичка щось гадає,
Мудрує, розважає.

— Гей, вийдіть, добрі люди!
— А хто такий там буде?
— Лисичка-молодичка,
Нещасная калічка;
Бо трапилась пригода,
Що й згадувати шкода;
У ямку курка впала,
Її я рятувала
І викрутила ногу.
Пожалуйте небогу!

— Зайди, зайди в хатину,
З'їси що та й спочинеш.
— Воліла б заробити.
Ось гуска невеличка,
Немов моя сестричка.
Її щоднини пожену
Скубти над річкою траву.

Господар каже: — Згода!
Для мене це вигода.
Пастимеш гуску на узліску —
Не буде гуска в шкоду лізти.

В ту пору Брись кудлатий
Крутився коло хати,

Цю мову зачуває
Й на вус собі мотає.

Бурчить! — Ага, ага, ага!
Зажди, лисичко дорога!

Піду я за тобою вслід.
Чи гуску пастимеш як слід.
Лисичку просять сісти,
Дали їй добре їсти,
Дали ще й торбу сала,
Щоб на полудне мала.

Взяла цю закуску пастушка
Й жене на пашу білу гуску.

Іде лисичка та й кульгає,
А Брисько лиш хвостом махає.
І назирцем він, назирцем
Іде за нею вслід тихцем.
І весело йде гуска наша
Їй бо запахла свіжа паша.

І обіймає вже лисичку,
Немов свою нову сестричку.
— Ти добра, — каже, — ти ласкава,
Мене взяла на свіжі трави.

Ти не така, як Брисько,
Оцей недобрий псисько
На річку не пускає,
З городу виганяє.

А їй на це лисиця:
— Ти Бриська стережися,
Бо він твій ворог лютий,
В комірці б рад замкнути.

Ходім в корчі тут близько,
Щоб не підслухав Брисько.

А Брись стояв вже саме
За тими за кущами
Тихенько, ані писнув.
Листочком не шелеснув.

Цікавий він був дуже,
Що то лисиця вструже.
Ось гуску вже схопила
Лапами попід крила.

Й в кущі понесла скоро...
Та Брисько все те бачить —
Ось з-за куща вже скаче
І зрадницю лисицю
Ухопив за спідницю.

Спідничка обірвалась,
Лисичка налякалась,

Пустила гуску з рота,
Пропала вся робота...
Лисичка в ліс побігла,
Втекти тому лиш встигла,

Що мусив Брись остатись,
Щоб гуску рятувати.

Воли на неї бризнув,
Язиком дзьобок лизнув...

Помалу гуска встала —
Та й зразу відгадала
Лисички хитру зраду
І Бриська щиру раду.

Взяла в два крила лапу псячу,
Цілує щиро, з втіхи плаче...

По тій страшній пригоді.
Жили разом у згоді,
Бо гуска у біді пізнала,
Що в Бриську — друга мала.

Хоч він не раз картав, гарчав,
Але завжди добра бажав!

* * * * *

Лисиччина Штука

Лисичка-сестричка снігами бродить,
Немов поживи, голодна ходить:
— Ой Боже, мій Боже, пошли що з'їсти,
Бо я вже не можу ні йти, ні лізти!

Аж бачить — он зайчик біжить серед снігу,
Його не догонить лисичка з бігу...
Міркує-гадає, аж очі жмурить,
Чей того малого зайчика здурить.

Схилилась низенько, гребе лапочками,
Кричить, що аж гомін іде лісами:
— Знайшла я під снігом добра чимало:
Головку капусти, м'ясо і сало!

Капусту лишу, бо ж то річ не ласа,
Досить наїмся сала і м'яса!
Капусту сховаю на місці оцьому,
А з салом і м'ясом біжу додому!

І щось одгрібає, і щось загрібає,
І ніби додому з чимсь утікає,
Сама ж поспішає за кущ засісти,
Чей зайчик захоче капусту їсти.

А зайчик і справді не забарився,
Як вчув про капусту, то звеселився,
Ось-ось добігає, ось-ось вже близько,
Аж тут десь узявся сірий вовчисько.

І він також вийшов на лови вранці,
Вчув мову лисички, повірив байці,
Шерсть настовбурчив: — Того не бувало,
Щоб хитра лисичка поїла сало!

І також пустився в той бік стрілою,
Кричить: — Де ти, кумо? Ділися зі мною!
Найшов, причепився: — Де теє сало?
Гарчить, скалить зуби, аж лячно стало.

Зіщулився зайчик від того гуку,
Підняв довгі вуха, зрозумів штуку.
Втікає щосили до свого роду,
Щоб всім розказати страшну пригоду.

* * * * *

Подертий кожушок

В терню зайчик скакав,
Кожушину розірвав:
Йде лисичку просити
Кожушину зашити.

"Ой, лисичко, серденько,
Заший кожух скоренько!"
"Десь ходив, нащось дер?
Ходи в дранті тепер!"

Плаче зайчик сльозами,
"Як я піду до мами?
Позич, кумо, хоч ниток,
Сам зашию кожушок.

Будуть мама карати,
Вже не пустять гуляти,
Бо ся дуже обдер,
Що ж учиню тепер?"

А лисичка: "Га-га-га!
В мене пряжа дорога,
В тебе тайстра порожня,
Так, зайчику, не можна...

Не дам ниток без грошей,
Легінику хороший.
Десь ходив, нащось дер?
Ходи в дранті тепер!"

Прийшов зайчик до мами,
Сплесла мама руками:
Що ти вчинив, маленький,
Пропав кожух новенький!

"Мамко, любко, не бийте,
Кожушину зашийте...
Бо ся дуже обдер,
Що ж учиню тепер?"

Мама синка не била,
Кожушину зашила:
"По тернині не ходи,
Кожушину не дери!"

"Вже не піду ніколи,
Бо тернина поколе!"
Зайчик очка обтер
І знов скаче тепер.

* * * * *

Їжачок

Жив у лісі їжачок.
Тоді не мав ще колючок.
Як мишка, був маленький,
Як грудочка, товстенький,
Смачненькі яблучка вже їв,
Вигідно собі жив.

Та раз, як яблучка збирав,
Вчув голос: гав, гав, гав!

То Брисько його на біду
Геть проганяв з саду.

Їжак скоренько утікав,
Аж перед Богом став. —
Лапки до неба взносить
І Пана Бога просить:

— Ой, дай же, Боже,
Що мені гоже:
Бриськові боки,
Бриськові скоки,
Бриськові зуби
Дай, Боже любий.

А Господь їжачка любив,
Прохання його сповнив.
Десь наш маленький їжак щез
І стався з нього пес —

Та гей той Брисько: скок та скік,
До хатки в ліс утік.
Та в тім то і біда ціла,
Що хатка замала...

Їжак новую збудував,
Дзеркальце в ній поклав
І гордо споглядає,
Що Бриськів вигляд має.

Потому Брисько-їжачок
Сміло біжить у садок;
Ступає гордо, бо ж ніхто
Не вижене його.

Та перший Брисько не лежить,
Гострі зуби скалить:
— Геть, злодію поганий,
Бо будуть в тілі рани!

Втікає бідний їжачок,
З садочку скік та скок.
Не хоче вже псом бути —
Й так лиха не минути.

Аж дивиться, коло воріт
Веприк годований лежить;
Витягнув довге рило
І рохкає весело.

Їжак в тій хвилі забажав,
Щоб веприком він став.
Побіг до Бога, просить,
Лапки високо взносить:

— Ой, дай же, Боже,
Що мені гоже:
Свиняче рило,
Хвостик, як шило,

Тверду щетину
Й широку спину.
А Господь їжачка любив,
Прохання його сповнив:

З їжачка веприк стався вмить.
Весело в ліс біжить.
І як до хатки лиш прийшов,
То дзеркальце найшов

І в нім приглядався,
Яким красавцем стався.

З вигляду свого дуже рад,
Біжить скоренько в сад;
На дерево став лізти
Яблучок попоїсти.

Та клятий Брисько вже гарчить,
На їжака кричить:
— Ану злізай, потворо,
Із дерева, та скоро!

Їжак затрясся зі страху
В годиночку лиху:
Упав поміж тернину,
Набив колючок в спину.

Ледве до хаточки добіг
І зараз в постіль ліг.
Промивав рани і мастив
Та ледве загоїв.

Рани боліти перестали,
Та колючки в спині стирчали.
Потім збирається в дорогу
Ще поклонитись Пану Богу,

Щоб знов став їжачком таким,
Як був він перед тим.
Іде, мандрує через ліс,
Аж тут де взявся лис.

Наш їжачок в клубочок звивсь,
До землі притуливсь.
Лис злакомився на їду
Та зачепив біду:

Вколовся, бреше, скавулить...
Ой, бо язик болить.
А їжак скаче аж до неба:
— Треба йому так, треба!

Та з радості сміється,
Лапками в боки б'ється:

— Вже маю, Боже,
Що мені гоже:
Кругленьке тільце,
Маленьке рильце,
Ще й колючок багато,
Не боюся вийти з хати!
А як вернув у хатину,
То справив там гостину:
Калачі з маком замісив,
Всіх друзів запросив:
І чорную кротичку,
І труську невеличку,
І зайчика вухатого,
І веприка лобатого.

Іще гостей багато
Прийшло до його хати.

Всі калачі їли,
Мед солодкий пили,

Яблучками заїдали
І співали, і гуляли.

І мене там запросили,
Калачами пригостили,
Ще й бубликів в'язку
Віддали за казку.